

MILINA SVÍTKOVÁ
Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Gondova 2, SK – 814 99 Bratislava
milina.svitkova@uniba.sk

FRAZEMI SA SASTAVNICAMA *BUBANJ*, *DOBOŠ*, *TALAMBAS* I *BUBON* IZ PERSPEKTIVE HRVATSKO-SLOVAČKE KONTRASTIVNE ETNOFRAZELOGIJE

Glazbene su izraze u različitim oblicima stoljećima čuvala i usavršavale sve civilizacije, pa ih se s potpunim pravom može smatrati značajnim vrelom znanja o načinu života, duhovnoj kulturi i estetskim vrijednostima čovjeka. U metaforičkome jeziku, posebno frazeologiji, stoga bilježimo i pojavu frazeoloških jedinica s glazbenom sastavnicom. U članku se uspoređuju hrvatske i slovačke frazeološke jedinice koje za sastavnicu imaju naziv najraširenije vrste membranofonih glazbenih instrumenta, odnosno imenovanja *bubanj*, *doboš*, *talambas* i *bubon*. Prikupljeni se frazemi analiziraju sa semantičkoga i etimološkoga aspekta. Posebna se pažnja posvećuje funkciji koju istraživane sastavnice imaju u oblikovanju cjelokupne slikovitosti frazema. U kontrastivnoj analizi odabranoga dijela frazeoloških fondova dvaju genetski srodnih jezika važno mjesto ima i određivanje stupnja frazeološke ekvivalencije.

KLJUČNE RIJEČI: *hrvatska frazeologija, slovačka frazeologija, kontrastivna frazeologija, etnofrazeologija, jezična slika svijeta, bubanj*

UVOD

Glazbeni su se instrumenti oblikovali zajedno s razvojem ljudske civilizacije. Glazba i buka, kao sredstvo manifestacije dualističkoga viđenja svijeta i opozicije reda i kaosa, od davnine imaju važnu funkciju u neverbalnoj komunikaciji te izvršavanju različitih rituala i obreda. S obzirom na to da je frazeologija rezultat interpretacije pojava, događaja i iskustava s kojima su pojedina društva tijekom svojega povijesnog razvoja neprestano bila suočavana, u njihov se metaforički jezik potpuno prirodno prenijelo i empirijsko shvaćanje ne samo vokalnih nego i instrumentalnih glazbenih izraza. Duhovna, odnosno nematerijalna kulturna baština naših predaka, sačuvana u obliku različitih simboličkih obreda, običaja

i tradicija, odražava se u bipolarnome shvaćanju glazbenih instrumenata kojima su se u prošlosti također pripisivala i određena magična svojstva. Dok su buku i nered uglavnom stvarala idiofona i membranofona glazbala, u kreiranju glazbe i harmonije sudjelovali su pak kordofoni i puhački instrumenti (Galín 1988: 175). U članku je posebna pažnja posvećena *bubnju* koji spada u razmjerno neveliku skupinu membranofonih instrumenata¹ koji su od navedenih četiriju skupina instrumenata u našim sredinama najmanje zastupljeni. Iako u hrvatskome i slovačkome kulturnom prostoru ovi instrumenti ne predstavljaju izvorne glazbene elemente, pojava njihovih imena u ustaljenim svezama riječi s prenesenim značenjem nije rijetka. Cilj ovoga rada nije samo prikupiti hrvatske i slovačke frazeme sa sastavnicom naziva membranofonih glazbenih instrumenata *bubanj*, *doboš*, *talambas* i *bubon* nego i objasniti koje su kulturne i povijesne korelacije vodile, odnosno motivirale nastanak pojedinih frazema.

U odabranoj građi hrvatskih i slovačkih frazema usredotočit ćemo se na utvrđivanje uloge analiziranih sastavnica u oblikovanju cjelokupne slikovitosti frazeoloških jedinica. Analizirat ćemo proizlazi li slikovitost jedinica iz glazbene ili zvučne funkcije glazbenoga instrumenta ili pak iz njegova izgleda i vanjske forme. Korpus jedinica u kontrastivnoj analizi predstavljaju frazemi standardnoga jezika dopunjeni frazemima iz razgovornoga jezika ili narječja. Građa je uglavnom ekscerpirana iz suvremenih i starijih općih, dijalektoloških te frazeoloških jednojezičnih, dvojezičnih i višejezičnih rječnika navedenih u popisu leksikografskih izvora, dok je preostali dio jedinica obrađen u frazeološkim člancima navedenima u popisu literature. Neki okazionalni frazemi prikupljeni su i korištenjem mrežnoga pretraživača *Google*.

Sa stajališta kontrastivne frazeologije zanimat će nas stupanj ekvivalencije, odnosno u kojoj se mjeri u uspoređivanim frazemima dvaju slavenskih jezika čuva istovjetnost na planu značenja, forme i slikovitosti, tj. motivacije. Na temelju prisutnosti, odnosno odsutnosti ovih kriterija i s obzirom na postojeće klasifikacije, izdvajamo četiri tipa frazeološke ekvivalencije: 1. potpunu – frazeološke se jedinice podudaraju u svim navedenim kriterijima, pa osim identičnoga značenja imaju i istovrijednu slikovitost te oblik; 2. djelomičnu – frazemi su semantički podudarni te imaju jednaku ili vrlo sličnu slikovitost, odnosno identičnu motivaciju, ali se formalno razlikuju; 3. samo semantičku – frazemi imaju samo (približno) jednako značenje koje se iskazuje različitim komponentama te je u skladu s tim motivirano različitom slikovitošću; 4. nultu – tzv. bezekvivalentni frazemi ili strukture jedinstvenoga značenja kojima se u frazeološkome fondu kontrastiranoga jezika ne može pronaći odgovarajući pandan.²

Bubanj predstavlja najrašireniji membranofoni glazbeni instrument iz skupine udaraljki koji gotovo isključivo služi kao ritmički element. U Europu je došao s Orijenta i zadržao je oblik drvenoga ili metalnoga valjka čija je gornja, a najčešće i donja, strana presvučena životinjskom kožom. Zvuk bubnja gromak je i nastaje

¹ Membranofoni su glazbeni instrumenti čiji zvukovi nastaju titranjem gipke opne učvršćene na rezonantnu posudu.

² Istu tipologiju frazeološke ekvivalencije predstavili smo u članku objavljenom u suautorstvu s I. Čagalj (2014).

udarcem o napetu membranu – rukom, palicom ili parom palica (Kurfürst 2002: 128). U okviru hrvatskoga i slovačkoga instrumentarija uglavnom je riječ o elementu stranoga podrijetla koji se u tradicionalnome glazbenom repertoaru nije udomačio niti postao njegovim aktivnim dijelom.³ Bubnjevi su se u Hrvatskoj i Slovačkoj upotrebljavali u vojnoj glazbi, a u nekim slučajevima i kao radni instrumenti mjesnih bubnjara i glasnika (*Muzička enciklopedija I* 1971: 259–260). U slovačkome pučkom instrumentariju među membranofonima najrašireniji je *malý bubon*, kojemu u hrvatskoj sredini kvalitativno i funkcionalno odgovara *mali bubanj*, također nazivan i *doboš*. Na području Banovine raširen je i veliki bubanj (*banijski bubanj*), a u Dalmaciji i *tamburin*. Specifičnim je ritmičkim instrumentom ove skupine *lončani bas* koji se sastoji od glinenoga vrča prekrivenoga kožom preko koje se povlači palica. U improviziranim glazbenim skupinama svojom funkcijom nadomješta kontrabas koji je jednako raširen u Slovačkoj (*mrmlák*) kao i središnjoj Hrvatskoj i Istri. U usporedbi sa Slovačkom na širemu području Balkana korištenje bubnjeva bilo je uobičajenije. Na području Bosne i Hercegovine sastavni dio glazbenih skupina do danas u prvome redu predstavlja veliki bubanj (*tapan*) ili tamburin (*def, daire*).

U frazeološkome fondu hrvatskoga i slovačkoga jezika iz ove skupine instrumenata kao sastavnice frazema zastupljeni su samo leksemi *bubanj*, *doboš* i *talambas* te *bubon*. Leksičke jedinice *bubanj* i *bubon* praslavenskoga su podrijetla (**bqbъnъ*), a osim u hrvatskome i slovačkome do danas se koriste i u drugim slavenskim jezicima, npr. češkome *buben*, poljskome *bęben*, ruskome *бубен* i srpskome *bubanj* (Rejzek 2001: 95).

ANALIZA IZABRANIH FRAZEOLŠKIH JEDINICA SA SASTAVNICAMA BUBANJ, DOBOŠ, TALAMBAS I BUBON

Srednjovjekovni je instrumentarij u europskim zemljama bio gotovo identičan, a bubanj zajedno s diplama ili nekim drugim aerofonim glazbalom činio je najstarije ansamble, mada je nerijetko na obama instrumentima istovremeno svirala samo jedna osoba (Kalinayová-Bartová 2011: 119). Moglo bi se činiti da je stariji slovački frazem rečenične strukture *s pišťalkou a bubnom o mne rozhlasoval* motiviran činjenicom da su putujući glazbenici, koji su u prošlosti išli od sela do sela, uz skitnice i torbare bili najčešćim širiteljima vijesti ili glasina. Međutim, prema bilješkama u zbirci A. P. Zátureckoga, posrijedi je običaj prema kojemu je zvuk ovih instrumenata signalizirao da se vode lopovi (Záturecký 2005: 456).

Specifičnost je bubnja u tome što pripada nevelikoj skupini glazbenih instrumenata kojima, osim nekoliko iznimaka (npr. timpana), za vrijeme sviranja nije moguće mijenjati visinu tonova. Među suvremenim glazbenim instrumentima zbog toga se u prvome redu koristi za naglašavanje i održavanje ritma. U

³ Iznimku predstavljaju neki dijelovi Hrvatske u kojima se očuvala funkcija bubnja kao dijela tradicionalnih dvočlanih ili tročlanih instrumentalnih sastava, npr. tamburin kao pratnja diplama ili drugim aerofonima; ili kao instrumenta koji prati ples, npr. banijski bubanj kao pratnja plesu u Baniji, pratnja nijemih kola u primoštenskom zaleđu te uz mišnice pratnja kumpaniji na otoku Korčuli (Čaleta 2000: 18).

slovačkome poredbenom frazemu *riedky ako noty na bubon* sastavnica *bubon* ne pojavljuje se kao dio pučkoga instrumentarija, nego predstavlja orkestralni glazbeni instrument. Veći glazbeni ansambli zahtijevaju organizirano sviranje, koje se ne postiže samo uz pomoć dirigenta, nego prije svega zahvaljujući posebnoj notaciji napravljenoj za svaki glazbeni instrument sastava. Činjenicu da u usporedbi s drugim instrumentima sviranje bubnja predstavlja razmjerno nekomplikiran oblik glazbenoga izražavanja djelomično potvrđuje i njegova pojednostavljena notacija. Budući da ga za vrijeme sviranja nije moguće ugoditi, note se bilježe u jednoj liniji i s razmjerno velikim razmacima između pojedinih udaraca. Razgovorno je obilježen poredbeni frazem <mat> *zuby ako noty na bubon* koji se odnosi na ispale ili pokvarene zube, u svakome slučaju rijetke i s velikim razmacima. Sa stajališta hrvatsko-slovačke kontrastivne frazeologije obje se usporedbe zasada mogu odrediti kao bezekvivalentni frazemi jer u hrvatskome jeziku ne bilježimo jedinice s identičnim, odnosno sličnim semantičkim sadržajem.

Iako je bubanj dospio na periferiju srednjoeuropske pučke glazbe već na prijelazu 17. i 18. stoljeća (Garaj 2009: 3), svoju signalizacijsku funkciju zadržao je znatno duže. Sve do polovice 20. stoljeća malim su se bubnjem koristili mjesni (seoski) bubnjari⁴ koji su intenzivnim bubnjanjem pozivali stanovništvo da čuje službene obavijesti, naredbe ili informacije o nadolazećim sajmovima ili prodajama. Ova funkcija bubnja motivirala je nastanak slovačkih frazeoloških jedinica *dat' majetok (niekoho) na bubon* sa značenjem 'proglasiti bankrot', *príst' (vyjst') na bubon* sa značenjem 'izgubiti imovinu' i *íst' s niečím na bubon, dat' niečo na bubon* ili *vybubnovat' niečo*, tj. 'javno razglasiti'. U sjevernome dijelu Hrvatske, posebno u Slavoniji (Čaleta 2000: 18), funkcija mjesnoga bubnjara koji je pozivao i informirao ljude očuvala se nešto duže nego u Slovačkoj. Osim uobičajenih naredbi i informacija njegova je zadaća bila i oglašavanje dražbi, što se u prenesenome značenju očuvalo u hrvatskoj frazeološkoj jedinici *prodati što na bubanj* sa značenjem 'prodati što na javnoj dražbi'. Frazem *doći (dospjeti) na bubanj* usto je poliseman i uz značenje 'dospjeti na dražbu, bankrotirati', kojemu u slovačkome odgovara potpuni ekvivalent *príst' (vyjst') na bubon*, koristi se i u značenju 'proširiti se, dospjeti u javnost (informacija)', koje u slovačkome ima pandan u frazemu *vybubnovat' niečo*. Promjenom glagolskih sastavnica nastao je frazem *ići (otići/odlaziti) na bubanj (doboš)* sa značenjem 'dospjeti na javnu dražbu'. Obje navedene hrvatske frazeološke jedinice često se koriste u publicistici te u propagandne ili reklamne svrhe. Ovo potvrđuje npr. hrvatski internetski portal *bubanj.net*, posvećen dražbi nekretnina i vozila, koji je cijelu svoju reklamu izgradio na spomenutim svezama riječi.⁵

Slovački frazemi *íst' s niečím na bubon* i *dat' niečo na bubon* imaju u hrvatskome jeziku djelomični ekvivalent s drukčijom glagolskom sastavnicom, usp. *udariti/udarati u bubanj (doboš⁶, talambas⁷)* ili *udariti/udarati u talambase*. Istu glagolsku sastavnicu bilježimo u starijoj slovačkoj jedinici *už na bubon uderil* i u dijalektnome

⁴ U hrvatskome su se jeziku za ovu funkciju koristila imenovanja *seoski bubnjar*, *seoski oglašivač*, *telal*, *pozivar* i dr.

⁵ U oglašavanju svojih usluga koristi npr. modificirane frazeme u sloganima *Zašto postaviti oglas na bubanj?* ili *Ako nije ovdje... onda nije na bubnju*.

frazemu iz okolice Bošace *ud'erí to na buben*. Sljedećim djelomičnim ekvivalentom je hrvatska frazeološka jedinica *udarati/udariti u zurle i talambase*. U slovačkome frazeološkom fondu bilježimo i dijalektni poredbeni frazem *je jag valalski buben* za koji je karakteristična slična motivacija. Označuje brbljavoga čovjeka i ima značenje 'sve izbrblja, razglasi'. U značenju 'razglasiti što', no s naglaskom na način na koji se to čini, dakle, glasno, veličanstveno i s odgovarajućom pompoznošću u hrvatskome se jeziku koristi i frazem *udarati/udariti u bubnjeve i talambase*. S konceptom buke i uzbuđenja također je povezan i antonimni par adverbijalnih frazema *uz zurle i talambase* sa značenjem 'glasno, sa svom slavom' i *bez talambasa* sa značenjem 'bez uzbuđenja, bez velike reklame'. Potonjem se može dodati i slovački ekvivalent iz glazbene domene *bez fanfár*.

Prodorni oštri zvuk karakterističan za bubanj motivirao je nastanak slovačkoga frazema sa strukturom rečenice *íst' (chodit') s bubnom na zajace* koji izražava značenje 'nespretno (unaprijed) otkrivati svoje tajne namjere'. S aspekta etnofrazeološkoga istraživanja također je zanimljiva i starija hrvatska paremiološka jedinica s istim motivacijskim temeljem koji, međutim, ima drukčiji sintaktički oblik, usp. *s dobošem se zec ne lovi*.⁸

Dosad analizirani frazemi bili su motivirani glazbenom, odnosno zvučnom stranom bubnja. Osim toga postoje i ustaljene sveze riječi koje se odnose na druge, u prvome redu vanjske karakteristike bubnja, npr. na njegov cilindrični oblik. U hrvatskome i slovačkome jeziku leksičkim jedinicama *bubanj* te *bubon* obično se označava posuda koja se koristi u igrama na sreću i ždrijebovima. Na temelju ove konotacije nastao je hrvatski frazem *ostati/ostajati u bubnju*. Posrijedi je polisemna jedinica. Njezino značenje interpretira se kao 'čekati novu šansu', dakle, biti u redu i čekati ponovnu odluku (Anić 2006: 121). U ovome značenju odgovara joj slovački razgovorni frazem *(z)ostat' v hre* čijim je ishodištem slična asocijacija na igre na sreću te su posrijedi, prema tome, djelomični ekvivalenti. Drugi hrvatski rječnici definiraju značenje frazema *ostati/ostajati u bubnju* kao 'ne uspjeti u čemu',⁹ štoviše nemati novu šansu za uspjeh. Ovoj je interpretaciji u slovačkome jeziku značenjski najbliži semantički ekvivalentan frazem *vyjst' naprázdno*, tj. 'ništa ne dobiti'.

Poredbeni frazem *glava je kao bubanj komu* ima pandan u slovačkim frazemima *mat' hlavu ako balón, mat' hlavu na prasknutie* ili *ide (išlo) mi (mu, jej i dr.) hlavu roztrhnút' (rozdrapit')*. Njihovo se značenje odnosi na stanje čovjeka koji od previše informacija, odnosno briga osjeća pritisak u glavi, zbog čega može osjećati i glavobolju. Kada je riječ o sastavnici *bubanj* u hrvatskome frazemu, njome se primarno ne ističu muzikalna obilježja, nego ona ima funkciju intenzivirajućega elementa jer je instrument u usporedbi s ljudskom glavom mnogo veći.¹⁰

⁶ Leksem *doboš* preuzet je iz mađarskoga jezika i označava vrstu maloga bubnja namijenjenoga bubnjarima u funkciji mjesnih glasnika koji su u prošlosti pozivali i informirali stanovništvo.

⁷ Naziv *talambas* potječe iz arapskoga jezika i koristi se za označavanje manjega bubnja sličnoga timpanu koji ima zatvoreno dno i membranu nategnutu samo na jednom, tj. gornjem dijelu instrumenta.

⁸ Usp. stariji slovački imperativni oblik *nechod' s bubny na zajace* <a među psom bez palice>, kao i češke frazeme sa sličnom slikovitošću *na zajíce s bubny choditi, s bubny na ptáky, vábí bubnem čížky*.

⁹ Usp. Šonje 2000: 107; Matešić 1982: 47.

Somatizmi u frazeologiji pripadaju najraširenijoj skupini sastavnica, u frazemima ipak ne moraju biti uvijek eksplicitno izraženi. Struktura hrvatskoga poredbenog frazema *kao bubanj* dvočlana je, a bez poredbenoga dijela, *comparanda*, slikovito označava iznimno velik ljudski trbuh. Motivacija nastanka ove jedinice ne proizlazi iz glazbenih ili akustičkih obilježja bubnja, nego iz njegova razmjera (veličine) i oblika koji podsjećaju na trbuh. U slovačkome jeziku djelomičnim ekvivalentom može se smatrati poredbeni frazem *mat' brucho ako bubon*, kao i njegov frekventniji sinonim *mat' brucho ako <pivný> sud (súdok)*. U dijalektnoj frazeologiji nadalje bilježimo i jedinicu *má honní buben* sa značenjem 'ima veliki trbuh' i ustaljenu usporedbu *bulam jag buben*, tj. 'bila je jako najedena'. U vezi sa stokom također se koristila i usporedba *kravi še opašl'i jag bubni* značenja 'krave su imale pune trbuhe'.

Hrvatski poredbeni frazem *kao šipka uz bubanj* koristi se za označavanje predmeta ili osoba koje inherentno pripadaju jedni drugima. Njegovim djelomičnim ekvivalentom u slovačkome jeziku može se smatrati npr. usporedba *držat' sa ako dva prsty*. Osim osnovnoga značenja 'biti nerazdvojni', odnosno 'nerazdvojni par' hrvatski frazem u kontekstu može dobiti i pejorativno obilježje, slično kao i slovačka sveza riječi *byt' prívesok (príveskom) niekoho*.

Među relativno raširene paremijske u slovačkoj jezičnoj sredini spada i jedinica sa strukturom složene rečenice *nebudem dobrý, nebude, kým ma neoderú na buben; keď budú na mne bubnovat', potom len budem sl'ubovat'*. Danas se u skraćenome obliku uglavnom koristi njezin prvi dio. Sličnu slikovitost reflektira i slovački dijalektni frazem *oderemo te na buben*¹¹ sa značenjem 'lišit ćemo te imovine'. Na metaforičkome prijenosu sličnosti ljudske i životinjske kože koja je dijelom bubnja utemeljena je motivacija ustaljene usporedbe *napnutý ako koža na bubne* sa značenjem 'jako napet'. Slično motivirane frazeološke jedinice u hrvatskome frazeološkom fondu zasad nismo zabilježili.

ZAKLJUČAK

U analizi i usporedbi hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicama *bubanj, doboš, talambas* i *bubon* istraživali smo utjecaj pojedinoga glazbala na ukupnu sliku i značenje frazeološke jedinice. Nastojali smo ustanoviti je li slikovitost jedinica povezana s glazbenom ili zvučnom funkcijom instrumenta ili pak s njegovim izgledom i vanjskim oblikom. Iz analize prikupljenoga materijala proizlazi da na motivaciju velikoga dijela analiziranih jedinica najveći utjecaj imaju zvučna funkcija bubnja i njegova specifična formalna obilježja. Znatan dio hrvatskih i slovačkih frazema analiziranoga korpusa predstavljaju jedinice u

¹⁰ U okviru širega južnoslavenskog konteksta bilježimo i srpsku razgovornu jedinicu *glava mi je kao bubanj* *Državne lutrije Srbije*. Njezin je nastanak također motiviran slikom ždrijebne posude u obliku bubnja iz koje se izvlače dobitni brojevi u igrama na sreću. Ova ustaljena usporedba posebno je raširena u studentskome sociolektu srpskoga jezika i označava psihičko stanje čovjeka neposredno prije ispita kada se sve kratkoročno usvojeno znanje u glavi počne miješati, što podsjeća na loptice koje lete u bubnju. U slovačkome se jeziku u takvoj situaciji koriste razgovorne sveze riječi *mat' v hlave (z toho) mišmaš* ili *mat' v tom (v niečom) chaos*.

¹¹ Usp. češki frazem rečenične strukture sa sličnom motivacijom *dáš kúži na buben*.

kojima je stvarna funkcija instrumenta izravno uključena u njihovu motivaciju, tj. analizirana sastavnica predstavlja semantički determinativni element. Poznavanje glazbenih obilježja bubnja, kao i njegove društvene funkcije i povijesne primjene na određenome području, uvelike olakšava interpretaciju cjelokupnoga značenja analiziranih frazema.

Sa stajališta analize frazeološke ekvivalencije, kao jednoga od rezultata kontrastivnoga istraživanja odabranoga dijela hrvatske i slovačke frazeologije, u analiziranome smo korpusu zabilježili sve njezine stupnjeve. Ipak, unatoč tomu što nismo uspjeli svim analiziranim frazemima pronaći jednako motivirani potpuni ili djelomični ekvivalent, sa stajališta dosadašnjega etnofrazeološkog istraživanja i s obzirom na veliko bogatstvo i do sada temeljito neistražen stariji, dijalektni ili razgovorni frazeološki fond, može se pretpostaviti da će u budućnosti frazemima koji se sada shvaćaju bezekvivalentnima biti moguće pridružiti frazeološki pandan. Budući da smo u skiciranoj tipologiji frazeološke ekvivalencije kao dominantni kriterij izdvojili očuvanje značenja, oblika i slikovitosti, odnosno motivacije, pitanje poštivanja funkcionalnoga stila uspoređivanih jedinica nije bilo odlučujuće.

LITERATURA

Čagalj, Ivana i Milina Svítková. 2014. "Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom". *Životinje u frazeološkom ruhu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: 1–15. URL: http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Cagalj_Svitkova%20za%20WEB.pdf

Čaleta, Joško. 2000. "Tradicijska glazbala u Hrvatskoj". *Tradicijska glazbala*. Split: Etnografski muzej Split: 11–18.

Dobríková, Mária. 2010. "Kultúrno-sémantické aspekty frazeologickej ekvivalencie". *Preklad ako kultúrna a literárna misia. Zborník prác z medzinárodnej konferencie*. Bratislava: Univerzita Komenského: 88–97.

Dolník, Juraj. 1999. "Princíp ekvivalencie". *Princípy stavby, vývinu a fungovania slovenčiny*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského: 45–77.

Fink, Željka. 2001. "Музыкальные инструменты как компоненты хорватских и русских фразеологизмов". *Вестник Международного славянского университета. Серия «Филология»*. Том IV, 1. Харьков: 35–39.

Fink-Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: FF press.

Fink Arsovski, Željka, Barbara Kovačević i Anita Hrnjak. 2010. *Bibliografija hrvatske frazeologije*. Zagreb: Knjigra.

Galín, Krešimir. 1988. "Folklorna glazbala pokladnih veselja". *Narodna umjetnost* 25: 175–204.

Garaj, Bernard. 2009. "L'udová ansámblová hudba na Slovensku. Náčrt historickej a typologickej stratifikácie". *Musicologica* 1–9. URL: http://www.musicologica.eu/wp-content/uploads/1_Garaj.pdf

Horváthová, Emília. 1986. *Rok vo zvykoch nášho ľudu*. Bratislava: Tatran.

Jankovičová, Milada. 2014. "Hudba ako motivačná báza slovenských frazém". *Frazeologické štúdie VI. Hudobné motívy vo frazeológii*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave: 100–112.

Kalinayová-Bartová, Jana. 2011. *Hudba v stredovekom výtvarnom umení*. Bratislava: Musaeum Musicum.

Kuhač, Franjo Ksaver. 1882. "Prilog za poviest glasbe južno-slovjenske". *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga* 62. Zagreb: Dionička tiskara: 134–186.

Kurfürst, Pavel. 2002. *Hudební nástroje*. Praha: TOGGA.

Leng, Ladislav. 1967. *Slovenské ľudové hudobné nástroje*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

Mačák, Ivan. 1999. "Bubon, luk, šíp a kôň. Symbol v dávnych kultúrach". *Historická revue* 10, 8: 4–5.

Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.

Mihaljević, Milica i Barbara Kovačević. 2006. "Frazemi kroz funkcionalne stilove". *Jezik, časopis za kulturu hrvatskog književnog jezika* 53, 1: 1–15.

Mlacek, Jozef, Peter Ďurčo, et al. 1995. *Frazeologická terminológia*. Bratislava: Stimul.

Opačić, Nives. 2009. "Bubanj, dražba, licitacija". *Vijenac* 394. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/394/Bubanj,%20dra%C5%BEba,%20licitacija%20/>

Opačić, Maja. 2014. "Svijet glazbe u hrvatskoj i njemačkoj frazeologiji". *Frazeologické štúdie VI. Hudobné motívy vo frazeológii*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave: 245–256.

Pintarić, Neda. 2010. *Pragmatični svijet osjetilnosti*. Zagreb: FF press.

Smatana, Miloslav. 2010. "Pomenovania niektorých hudobných nástrojov v slovenských nárečiach". *Kultúra slova* 44, 1: 29–37.

Skladaná, Jana. 2014. "Názvy hudobných nástrojov vo frazémach z diachrónneho hľadiska". *Frazeologické štúdie VI. Hudobné motívy vo frazeológii*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave: 266–275.

Svítková, Milina. 2015. *Hudobné nástroje ako komponenty slovenských a chorvátskych frazém*. Doktorský rad (u rukopisu). Bratislava: Univerzita Komenského.

Turk, Marija. 1997. "Hungarizmi u hrvatskoj frazeologiji". *Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika*. Pečuh: Hrvatski znanstveni zavod: 265–273.

Vajs, Nada i Vesna Zečević. 1994. "Frazeologija u Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika". *Filologija* 22-23: 175 – 183.

LEKSIKOGRAFSKI IZVORI

Anić, Vladimir. 2006. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

Čelakovský, František Ladislav. 1852. *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*. Praha: František Řivnáč.

Daničić, Gj. [Đuro]. 1871. *Poslovice*. Zagreb: Dragutin Albrecht.

Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1-2. 1995. Bratislava: VEDA.

Fink Arsovski, Željka et al. 2006. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Zagreb: Knjigra.

Halilović, Senahid, Ilijas Tanović i Amela Šehović. 2009. *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*. Sarajevo: Slavistički komitet.

Hansen, Renate, Josip Matešić et al. 1988. *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, München: Verlag Otto Sagner.

Iveković, Franjo i Ivan Broz. 1901. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Štamparija K. Albrechta.

Kekez, Josip. 1996. *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*. Zagreb: Matica hrvatska.

Krátky slovník slovenského jazyka. 2003. Bratislava: Veda.

Matešić, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Menac, Antica, Željka Fink-Arsovski i Radomir Venturin. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Muzička enciklopedija I. 1971. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

Rejzek, Jiří. 2001. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika II. 1884 – 1886. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Rječnik hrvatskoga jezika. 2000. Šonje, Jure (ur.). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Slovník slovenského jazyka. 1959-1968. Peciar, Štefan (ur.). Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

Slovník slovenských nárečí I (A – K). 1994. Bratislava: VEDA.

Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. 2006. Bratislava: Veda.

Smiešková, Elena. 1988. *Malý frazeologický slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

Tvrđý, Peter. 1933. *Slovenský frazeologický slovník*. Praha – Prešov: Československá grafická únia.

Záturecký, Adolf Peter. 2005. *Slovenské príslovia, porekadlá, úslovie a hádanky*. Bratislava: Slovenský Tatran.

PHRASEMES CONTAINING COMPONENTS *BUBANJ*, *DOBOŠ*, *TALAMBAS* AND *BUBON*
FROM THE PERSPECTIVE OF CROATIAN-SLOVAK CONTRASTIVE ETHNOPHRASEOLOGY

Musical expressions have been preserved in various forms for centuries, so they can rightfully be considered as a significant source of knowledge of the lifestyle, spiritual culture and aesthetic values of man. In the metaphorical language, especially phraseology, we, therefore, also note the appearance of phraseological units containing a musical component. This article compares Croatian and Slovak phraseological units which, as a component, have a name of the most widespread membranophone musical instruments, i.e. the terms of *bubanj*, *doboš*, *talambas* and *bubon*. The collected phrasemes are analysed from the semantic and etymological aspect. Special attention is paid to the function which the researched components have in shaping the overall imagery of the phrasemes. In the contrastive analysis of the selected part of the phraseological funds of the two related languages, an important place is given to the determination of the degree of phraseological equivalence.

KEY WORDS: *Croatian phraseology, Slovak phraseology, contrastive phraseology, ethno phraseology, linguistic picture of the world, drum*

PHRASEME MIT KOMPONENTEN *BUBANJ*, *DOBOŠ*, *TALAMBAS* UND *BUBON* AUS DER
SICHT DER KONTRASTIVEN KROATISCH-SLOWAKISCHEN ETHNOPHRASEOLOGIE

Seit Jahrhunderten werden die musikalischen Manifestationen von verschiedenen Zivilisationen in unterschiedlichsten Formen bewahrt und vervollkommen. Aus diesem Grund kann man sie berechtigt als eine bedeutsame Quelle des Wissens über die Lebensart, geistige Kultur sowie die ästhetischen Werte der gesamten Menschheit betrachten. In der Bildsprache, besonders in Phraseologie der jeweiligen Sprache ist das Vorkommen von phraseologischen Einheiten mit musikalischen Komponenten ziemlich üblich. Der vorliegende Artikel setzt sich mit dem Vergleich der kroatischen und slowakischen Phraseme auseinander, in denen die bekanntesten membranophonen Musikinstrumente, d.h. die Lexeme *bubanj*, *doboš*, *talambas* und *bubon*, als Komponente erscheinen. Die angesammelten phraseologischen Einheiten werden anschließend einer semantischen sowie etymologischen Analyse unterzogen. Besondere Aufmerksamkeit wird hier auf die Erforschung ihrer Funktion gelegt, die sie bei der Bildung der gesamten phraseologischen Motivation haben. Beim Kontrastieren von spezifischen Segmenten phraseologischer Fonds zweier genetisch verwandten Sprachen ist die Festlegung von phraseologischen Äquivalenztypen ebenso von großer Bedeutung.

SCHLÜSSELWÖRTER: *kroatische Phraseologie, slowakische Phraseologie, kontrastive Phraseologie, Ethnophraseologie, sprachliches Weltbild, Trommel*